

Abstract

Citation Behavior of Chulalongkorn University Faculty Members

Marasri Saichitborisut

This article is an excerpt from the author's master thesis on the study of citation behavior of Chulalongkorn University faculty members. It begins with a brief discussion on citation behavior by citing the studies of those scholars like Ravetz, Kaplan, Garfield etc. It then follows with a survey on the citation behavior in Thailand by concentrating on the Thai scholars, notably Chulalongkorn University faculty members. The brief research findings, including research summary, research limitations, and its benefits in terms of library resources acquisition, are also provided.

พฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มารศรี สายจิตบริสุทธิ*

“การอ้างอิง (Citation)” ในทางบรรณารักษศาสตร์นั้นสามารถสรุปความหมายได้เป็น 2 ประการ คือ หมายถึงเอกสารเรื่องราวหรือข้อความซึ่งอาจเป็นบทสรุป ข้อคิดเห็น วิธีการ ฯลฯ ที่ได้รับการกล่าวถึง (Cited work) ซึ่งอาจปรากฏรายละเอียดทางบรรณานุกรมในรูปเชิงอรรถท้ายข้อความหรือท้ายหน้า หรือในรูปของรายการเอกสารอ้างอิง (References) หรือบรรณานุกรม (Bibliography) ท้ายบทหรือท้ายเล่มของงานเขียน (Brittain 1970 : 129) อีกความหมายหนึ่งหมายถึงการกล่าวอ้าง (Action of citing) เรื่องราว หรือข้อความซึ่งอาจเป็นบทสรุป ข้อคิดเห็น วิธีการ ฯลฯ จากงานเขียนของผู้อื่นไว้ในงานเขียนของตน (Frost 1979 : 99) ทั้งนี้มีจุดประสงค์ในการอ้างอิงต่างๆ กัน เช่น เป็นการแสดงความเคารพต่อเจ้าของงานเขียนเดิมซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวทาง หรือข้อคิดเห็นในแขนงวิชานั้น ๆ เป็นการให้เกียรติเจ้าของงานเดิม เป็นการยืนยันความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลของตนหรือเพื่อระบุแหล่งที่มาของวิธีการ เครื่องมือ ฯลฯ ที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่อไปได้สะดวก (Weinstock 1971 : 19)

การอ้างอิงจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม Ravetz (1971 : 40) ได้กล่าวไว้ว่า การอ้างอิงนับเป็นมารยาทอย่างหนึ่งของนักวิชาการที่จำเป็นต้องมีและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามแม้จะกล่าวได้ว่าการอ้างอิงเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้สำหรับการเสนองานเขียนทางวิชาการ ก็ยังปรากฏข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งมีผลให้จุดประสงค์ของการอ้างอิงบิดเบือนไปและทำให้งานเขียนทางวิชาการนั้น ๆ ค่อยๆ ลดลงไป ข้อจำกัดดังกล่าวได้แก่พฤติกรรมการอ้างอิงของนักวิชาการ เช่น พฤติกรรมในการอ้างอิงเฉพาะผลงานที่ตนคุ้นเคย พฤติกรรมการอ้างอิงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ได้แก่ การอ้างอิงเอกสารไม่ครบทุกเรื่องที่ใช้การอ้างอิงเอกสารที่มีได้ศึกษาโดยตรง เพียงแต่พบว่ามีการอ้างอิงเอกสารเหล่านั้นจากเรื่องที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังรวมถึงอุปสรรคเนื่องมาจากตัวเอกสารโดยตรง เช่น ห้องสมุดมีเอกสารที่ต้องการไม่เพียงพอ หรือเอกสารที่มีอยู่ไม่ทันสมัยทำให้นักวิชาการไม่มีทางเลือกจำต้องใช้เอกสารเก่าที่หาได้ และการที่นักวิชาการมีความสามารถทางภาษาจำกัดก็เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากเอกสารภาษาอื่น ๆ ได้เช่นกัน (Gupta and Nagpal 1979 : 87) และจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอ้างอิงในระยะเวลา 60 ปีนับแต่ปี ค.ศ. 1827 ที่ผ่านมานี้ พบว่าในหมู่

* มารศรี สายจิตบริสุทธิ ว.บ. (พฤกษศาสตร์), อ.บ. (บรรณารักษศาสตร์) จุฬาฯ นักเอกสารสนเทศ หอสมุดกลางสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียบเรียงจาก มารศรี ต่อประเสริฐ “พฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศให้ความสนใจ และนิยมศึกษาในแง่ของการวิเคราะห์การอ้างถึงกันอย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมากทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย การวิเคราะห์การอ้างถึงดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของเชิงอรรถ หรือรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ การวิเคราะห์การอ้างถึงของวิทยานิพนธ์เฉพาะสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง การวิเคราะห์การอ้างถึงของวารสารเฉพาะชื่อเรื่องใดชื่อเรื่องหนึ่ง หรือในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทรัพยากรห้องสมุดเพื่อประโยชน์สูงสุดในการให้บริการผู้ใช้ห้องสมุด แม้ว่าจะงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การอ้างถึงนี้ได้มีการพัฒนาวิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ เป็นลำดับเรื่อยมา แต่นักวิชาการที่ได้ศึกษาในเรื่องนี้ได้ค้นพบข้อจำกัดที่น่าสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมในการอ้างถึง คือ ในการผลิตงานเขียนทางวิชาการ ผู้เขียนอาจจะอ้างถึงเอกสารเรื่องที่ไม่ได้ใช้จริง ๆ ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ้างถึงนี้ปรากฏว่าในต่างประเทศได้มีผู้สนใจศึกษาหลายรายด้วยกัน นับแต่ปี ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา โดย Kaplan (1965 : 179-183) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรทัดฐานของพฤติกรรมการอ้างถึง โดยศึกษาดังความสัมพันธ์ระหว่างการอ้างถึงในทางปฏิบัติของนักวิทยาศาสตร์กับระบบของสังคมวิชาการ Kaplan ได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเอกสารทางวิทยาศาสตร์ต่างตระหนักถึงปัจจัยในเรื่องของการอ้างถึงไม่มากนักน้อย แต่ก็จะมีบุคคลเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะรู้ถึงบรรทัดฐานของพฤติกรรมการอ้างถึงในทางปฏิบัติอันจะสามารถแสดงให้เห็นปรากฏถึงความเคารพในหน้าที่สำคัญ ในการเผยแพร่ผลงานสู่สังคมของนักวิจัย รวมถึงความสำนึกในหน้าที่ของตนสำหรับการค้นคว้าศึกษาของนักวิจัยในกลุ่มชนในสังคมพึงตระหนักถึง

จากผลการวิจัยของ Kaplan พบว่า บรรทัดฐานที่สำคัญของพฤติกรรมการอ้างถึง คือ การใช้การอ้างถึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่เป็นหลักฐานสำคัญมากที่ช่วยจัดการสื่อสารการค้นพบของบุคคลหนึ่ง ๆ ได้อย่างอิสระเสมือนหนึ่งเป็นการสนับสนุนสมบัติทางวิชาการของสังคม ในขณะที่เดียวกันการอ้างถึงนี้ก็ยังเป็นเครื่องมือในการรักษาเอกสิทธิ์ส่วนบุคคลได้ด้วย ฉะนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการอ้างถึงในทางปฏิบัติจึงอาจแสดงถึงความสามารถในการรักษาสมดุลอันละเอียดอ่อนนี้ ได้อย่างดี นอกจากนี้ Kaplan ยังพบว่า การอ้างถึงของนักวิจัยนั้นแท้จริงแล้วมีเหตุผลสำคัญที่ซ่อนเร้นอยู่ คือ อ้างถึงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ผลงานของตนแลดูน่าสนใจมากขึ้น และยังเป็นการแบ่งปันความรับผิดชอบในเรื่องที่ยังเป็นการคาดคะเน หรือข้อสงสัยอยู่อีกด้วย

อย่างไรก็ดีจากผลการวิจัยของ Kaplan นี้ ได้ข้อสรุปประการหนึ่งว่า บรรทัดฐานของพฤติกรรมการอ้างถึงอาจถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ที่หิวยกเอาความคิด หรือผลงานทางวิทยาศาสตร์ของผู้อื่นซึ่งยังมีได้ตีพิมพ์เผยแพร่มาใช้ โดยมีการอ้างถึงไว้ในงานของตนนั้นช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ผู้ค้นคิดเกิดความสบายใจได้บ้างเล็กน้อย และช่วยให้ความรู้สึกของทั้งสองฝ่ายดีขึ้นกว่าการที่จะละเลยไม่อ้างถึง และในปีเดียวกันนี้ Garfield (1965 : 112-116) ก็ได้ให้เหตุผลมากมายที่เป็นไปได้เกี่ยวกับการอ้างถึงงานเขียนเก่า ๆ ทางวิชาการ ในขณะเดียวกัน Frost (1979 : 412-413) ได้ศึกษาถึงการอ้างถึงสำหรับเอกสารงานวิจัยซึ่งเขาได้พบว่า ผู้เขียนเอกสารวิชาการมักจะอ้างถึงเอกสารปฐมภูมิเป็นสำคัญในการที่จะสนับสนุนความคิด หรือข้อเสนอแนะของงาน และพบว่า บางครั้งผู้เขียนเอกสารวิชาการได้ใช้การอ้างถึงเพื่อตกแต่งให้ข้อเขียนของตนดูน่าเชื่อถือมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1976 Lipetz (1976 : 81-90) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดกลุ่มผู้ใช้เอกสารอ้างอิง

เพื่อการอ้างอิง ซึ่งผลการวิจัยสามารถจัดแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

- กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่อ้างอิงข้อมูลปฐมภูมิ
- กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่อ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิ
- กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่อ้างอิงข้อมูลในลักษณะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างข้อมูลที่อ้างมา กับข้อมูลที่ถูอ้างอิง

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่ไม่อ้างอิงข้อมูลที่ได้ศึกษาจริงสำหรับข้อเขียนหนึ่ง ๆ

ส่วน Soper (1976 : 397-415) ได้แสดงให้เห็นว่าอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้าถึงตัวเอกสารเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการอ้างอิง ต่อมา Prabha (1983 : 202-206) ก็ได้ศึกษาถึงทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการอ้างอิงของนักวิชาการในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาเอกสารที่อ้างอิงกับระดับความสำคัญของเอกสารที่ยังมีไม่สอดคล้องกันเท่าที่ควร คือ จากจำนวนเอกสารที่อ้างอิงซึ่งผู้เขียน ระบุว่ามีความสำคัญ หรือจำเป็นมาก ชนิดขาดไม่ได้สำหรับงานเขียน เมื่อวิเคราะห์ออกมาแล้วพบว่า มีเพียง 43 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาอย่างละเอียด และ 29 เปอร์เซ็นต์ที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาในระดับพอประมาณ ในขณะที่มีจำนวนถึง 28 เปอร์เซ็นต์ที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเพียงคร่าว ๆ เท่านั้น กล่าวได้ว่าจำนวนเอกสารอ้างอิงที่สำคัญและจะขาดเสียมิได้สำหรับงานเขียนทางวิชาการนั้น มีน้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนเอกสารอ้างอิงที่อ้างถึงทั้งหมด และเอกสารอ้างอิงที่จำเป็นต้องใช้นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารส่วนตัวของนักวิชาการผู้เขียน นอกจากนี้เอกสารที่สำคัญต่องานเขียนทางวิชาการนั้น มักจะเป็นเอกสารที่ผู้เขียนตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนทางวิชาการชิ้นนั้นโดยตรง แต่มิได้หมายความว่าเอกสารที่ผู้เขียนทำการศึกษานี้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

สำหรับในประเทศไทยพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับการอ้างอิงเท่าที่มีผู้สนใจศึกษาและทำการวิจัยออกมาแล้วนั้นล้วนเป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงทั้งสิ้น ซึ่งสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเหล่านั้นได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. เพื่อศึกษาขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของเอกสารทุกประเภทที่ได้รับการอ้างอิง
2. เพื่อศึกษาขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง ซึ่งเน้นเฉพาะกลุ่มของเอกสารประเภทเดียว คือ วารสาร
3. เพื่อประเมินค่าวารสารวิชาการ ชื่อเรื่องใดชื่อเรื่องหนึ่ง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้วิเคราะห์การอ้างอิงซึ่งแตกต่างกันนั้น ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิทยานิพนธ์ปริณญาโทบัณฑิต จักรา หรือเอกสารการสอนชุดวิชาที่เขียนโดยคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา รายงานวิจัยของนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา และบทความวารสารทางวิชาการ เฉพาะสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ส่วนการวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการอ้างอิงนี้ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องพฤติกรรมการอ้างอิงของนักวิชาการไทย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มนักวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันดีว่าอาจารย์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีผลงานทางวิชาการ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางวิชาการเสมอมา และเนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงเพื่อประกอบงานเขียนทางวิชาการของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเภทของเอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิงและแหล่งเก็บเอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นอาจารย์ ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งคัดเลือกเฉพาะ อาจารย์ที่เขียนหรือเรียบเรียง (มิใช่การแปล) แต่เพียง ผู้เดียว สำหรับบทความวิชาการ ซึ่งมีรายการเอกสาร อ้างอิงประกอบและได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

ของคณะ สถาบันที่ได้รับเงินสนับสนุนการพิมพ์จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการให้เงินสนับสนุนการ พิมพ์วารสารวิชาการ พ.ศ. 2521 และจัดพิมพ์เผยแพร่ แล้วเท่านั้น ซึ่งปรากฏว่าวารสารวิชาการที่ได้รับเงิน สนับสนุนดังกล่าวซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่อยู่จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนรวม 20 รายชื่อ คือ :

ลำดับที่	ชื่อวารสารที่จัดพิมพ์
1	วารสารเศรษฐศาสตร์
2	วารสารทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3	วารสารกฎหมาย
4	วารสารนิเทศศาสตร์
5	จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์
6	จุฬาลงกรณ์เวชสาร
7	ไทยเกษตรศาสตร์
8	วารสารสังคมศาสตร์
9	วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์
10	วารสารวิศวกรรมศาสตร์
11	เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์
12	วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
13	เวชสารสัตวแพทย์
14	วารสารอักษรศาสตร์
15	วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม
16	วารสารวิจัยสังคม
17	วารสารภาษาปริทัศน์
18	คอมพิวเตอร์สารสนเทศ
19	วารสารวิทยบริการ
20	วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ ได้คัดเลือกบทความวิชาการดังกล่าวจากสอง ฉบับล่าสุดของวารสารวิชาการข้างต้น ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2519 เท่านั้น และในกรณีที่ วารสารวิชาการที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้มีขอบเขตตามที่

กำหนดโดยผู้เขียนคนเดียวมากกว่า 1 บทความ ใน การวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะบทความล่าสุดเพียงบทความเดียวเท่านั้น

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามพร้อมด้วยบทความวิชา

การของอาจารย์แต่ละท่าน รวมทั้งหมด 93 ชุด และได้
รับแบบสอบถามกลับคืนมา 85 ชุด (91.40%) พร้อม
ด้วยบทความ 85 บทความ ซึ่งมีจำนวนเอกสารที่ได้รับ
การอ้างอิงรวม 842 รายการ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบ
ถามให้นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่า
เฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจาก
รายการเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง วิเคราะห์โดยใช้เพียง
สถิติค่าความถี่และร้อยละเท่านั้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1) อาจารย์ส่วนใหญ่ (97.65%) อ้างอิงเอกสาร
อ้างอิงที่ใช้ในงานเขียนทางวิชาการด้วยเหตุผลที่ว่า เพื่อ
เป็นการยืนยันว่าข้อมูลข้อเท็จจริงนั้นถูกต้อง

2) อาจารย์จะศึกษาเอกสารอ้างอิงที่สำคัญหรือ
จำเป็นต้องใช้สำหรับงานเขียนทางวิชาการชั้นนั้นโดย
ตรงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ดังมีจำนวนสูงสุดคือเป็น 89.20
เปอร์เซ็นต์

3) ผลการวิจัยพบว่า มีการอ้างอิงเอกสารที่มีได้
ศึกษาจริง 2.85 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเอกสารที่อ้างอิง
ทั้งหมด โดยมีเหตุผลในการอ้างอิงที่มีผู้ตอบมากที่สุด
คือ เนื่องจากอาจารย์ผู้เขียนได้ชื่อพร้อมบรรณานุกรม
ของเอกสารมาแต่ค้นตัวเล่มไม่พบ ซึ่งเมื่อพิจารณาชื่อ
เรื่องแล้วเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับเรื่องที่เขียน

4) อาจารย์ส่วนใหญ่ (56.71%) มีการไม่อ้างอิง
เอกสารที่ได้ทำการศึกษาจริง โดยสาเหตุที่ไม่อ้างอิงซึ่ง
มีผู้ตอบมากที่สุด (33.33%) คือ เนื่องจากอาจารย์เห็น
ว่าเป็นเอกสารที่ศึกษาเพียงเพื่อนำแนวคิด วิธีการ มา
ดัดแปลงใช้ในงานเขียนเท่านั้น มิใช่เป็นการนำมาใช้
โดยตรง

5) จากจำนวนเอกสารที่อ้างอิงทั้งหมด 842
รายการ ปรากฏว่าจำนวนมากที่สุด (56.94%) เป็น
เอกสารที่อาจารย์ตั้งใจศึกษาโดยเฉพาะสำหรับงานเขียน

นี้ ในขณะที่มีจำนวนน้อยที่สุด (7.72%) เป็นเอกสาร
ที่อาจารย์มิได้ตั้งใจศึกษาโดยตรง แต่พบว่ามีกรนำมา
อ้างอิง

6) อาจารย์ส่วนใหญ่ (56.91%) ศึกษาค้นคว้า
เอกสารที่อ้างอิงในงานเขียนทางวิชาการด้วยตนเอง และ
ในจำนวนอาจารย์ที่เหลือ (44.09%) ซึ่งมีผู้ช่วยในการ
ค้นคว้าเอกสารที่อ้างอิงนั้นปรากฏว่า 51.52 เปอร์เซ็นต์
ของอาจารย์กลุ่มนี้มีบรรณารักษ์เป็นผู้ช่วยในการค้นคว้า
รองลงมา (44.44%) มีนิสิตช่วยงานเป็นผู้ช่วยในการ
ค้นคว้า

7) เมื่อวิเคราะห์รายการเอกสารที่อ้างอิงทั้งหมด
พบว่า หนังสือเป็นประเภทของเอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อ
การอ้างอิงมากที่สุด (43.36%)

8) เอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิงเป็น
เอกสารส่วนตัวมากที่สุด (41.09%) และ

9) เอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิงเป็น
เอกสารที่มีอยู่ในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ เพียง
13.90 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

อย่างไรก็ดี ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบาง
ประการคือ

1. การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถครอบคลุมผลงาน
อันเป็นบทความวิชาการของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้นขณะนั้น 2,416
ท่าน ได้มากใกล้เคียงกับจำนวนอาจารย์ประจำทั้งหมด
ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการอ้างอิงโดย
ส่วนรวมได้กว้างขวางและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก
ขึ้น เนื่องจากมีขอบเขตจำกัดเฉพาะบทความวิชาการที่
นอกจากจะได้รับเงินสนับสนุนการพิมพ์วารสาร วิชาการ
พ.ศ. 2521 และจัดพิมพ์เผยแพร่แล้วเท่านั้น และยัง
จำกัดเฉพาะสองฉบับล่าสุด ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2529 อีกด้วย

2. ระยะเวลา นับจากวันที่อาจารย์เขียนบทความวิชาการจนถึงวันที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทความนั้นเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานพอควร เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาพฤติกรรม การอ้างถึงนี้ เป็นการสร้างแบบสอบถามให้อาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการตอบภายหลังจากที่ได้ทำการเขียนบทความนั้นพอสมควร ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็ประมาณ 5 เดือน สำหรับการจัดพิมพ์ตรวจสอบแก้ไข นับจากวันที่บรรณาธิการจัดส่งบทความวิชาการเข้าโรงพิมพ์ จนกระทั่งพิมพ์สำเร็จเป็นเล่ม และทำการเผยแพร่สู่สาธารณชน ซึ่งวารสารบางรายชื่อมีความล่าช้าในการดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่มาเป็นปีก็มี เช่น วารสารฉบับประจำปี พ.ศ. 2528 แต่จัดพิมพ์เผยแพร่ได้ในปี พ.ศ. 2529 แทนที่จะเป็นปี พ.ศ. 2528 เป็นต้น นอกจากนี้บางบทความที่ใช้เป็นหน่วยของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเลือกจากวารสารที่พิมพ์ในปี พ.ศ. 2527 ย้อนไปถึงปี พ.ศ. 2525 เนื่องจากเหตุผลในการดำเนินการที่ล่าช้าดังกล่าวประการหนึ่งแล้ว ยังเนื่องจากการหยุดพิมพ์ชั่วคราวในบางปีของวารสารบางรายชื่ออีกด้วย เช่นนี้ย่อมมีผลต่อความตรงใจของอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้นความเที่ยงตรงของผลการวิจัยในครั้งนี้จึงอาจลดน้อยลงบ้าง

3. จากผลการศึกษาถึงแหล่งเก็บเอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างถึง ซึ่งปรากฏว่า เป็นเอกสารของห้องสมุดคณะ/สถาบันที่อาจารย์ผู้เขียนบทความสังกัดอยู่ เป็นจำนวนถึง 35.63% นับเป็นอันดับที่ 2 รองจากเอกสารส่วนตัวของอาจารย์ผู้เขียนบทความนั้น เนื่องจากห้องสมุดของหลายคณะ/สถาบันในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังมีการแยกย่อยเป็นห้องสมุดของแต่ละภาควิชา/ฝ่ายต่าง ๆ ในคณะ/สถาบันนั้น ๆ อีกมากมาย ซึ่งผู้วิจัยไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการตรวจสอบให้ครบทุกแห่งได้ และการจัดเก็บเอกสารสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด

ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบสากล ทำให้ยากต่อการตรวจสอบรายชื่อเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงดังกล่าว เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในเรื่องแหล่งเก็บเอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างถึงข้างต้นได้

สำหรับผลการวิจัยครั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเลือกสรร จัดทำเอกสาร ตลอดจนให้บริการสารนิเทศของห้องสมุดได้หลายประการ กล่าวคือ

1. ผลการวิเคราะห์ซึ่งปรากฏว่า หนังสือและวารสารเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากเป็นอันดับ 1 และ 2 ตามลำดับนั้น ในการเลือกสรร และจัดทำทรัพยากรห้องสมุด บรรณารักษ์จึงควรให้ความสำคัญกับเอกสารทั้ง 2 ประเภทข้างต้นเป็นอันดับแรก และจากปัญหาที่อาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการประสบ อันเนื่องจากห้องสมุดไม่มีเอกสารที่ต้องการ และปัญหาเนื่องจากเอกสารที่ห้องสมุดมีแต่ล้าสมัยนั้น อาจแก้ไขได้โดยให้อาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการเลือกสรร และจัดทำทรัพยากรห้องสมุดด้วย โดยบรรณารักษ์อาจกระตุ้นและขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ห้องสมุดสามารถดำเนินงานและจัดบริการได้ตรงกับความต้องการของคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย

2. จากผลการวิจัยซึ่งได้ข้อสรุปว่า เอกสารที่อ้างถึงในบทความวิชาการของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้เป็นเอกสารที่อาจารย์ใช้จากหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียง 1.43 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนเอกสารทั้งหมดที่ได้รับการอ้างถึง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบรายชื่อเอกสารทั้งหมดที่ได้รับการอ้างถึงนี้กับรายการเอกสารที่มีอยู่ในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพบว่า มีเพียง 13.90 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนเอกสารทั้งหมดที่ได้รับการอ้างถึงเป็นเอกสารที่มีอยู่ในหอสมุดกลาง ผลการศึกษาที่ได้นี้แม้

จะมีใช้จุดประสงค์สำคัญของการวิจัยนี้ แต่อาจมีส่วนช่วยชี้ให้เห็นว่าควรจะมีการศึกษาเพื่อพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรห้องสมุดของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น

3. จากการวิเคราะห์กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ช่วยกัน

คว่าเอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ต้องการ ซึ่งพบว่า อาจารย์ได้รับความช่วยเหลือในการค้นคว้าจากบรรณารักษ์มากที่สุดคนนั้น น่าจะส่งผลให้บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพของตน และเกิดกำลังใจที่จะพัฒนาและปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Brittain, John Michael. *Information and Its Users : a Review with Special Reference to the Social Sciences*. Bath : Bath University Press in Association with Oriel Press, 1970.
- Frost, Carolyn O. "The Use of Citation in Literary Research : a Preliminary Classification of Citation Functions." *Library Quarterly* 49 (October 1979) : 399-414.
- Garfield, Eugene. "Science Citation Index—Answers to Frequently Asked Questions." *Revue Internationale de la Documentation* 32 (1965) : 112-116.
- Gupta, B.M., and Nagpal, M.P.K. "Citation Analysis and Its Applications." *Herald of Library Science* 18 (January-April 1979) : 89-93.
- Kaplan, Norman. "The Norms of Citation Behavior : Prologomena to the footnote." *American Documentation* 6 (July 1965) : 179-183.
- Lipetz, B.A. "Citation Analysis (Letter of the Editor)." *Journal of Documentation* 33 (1976) : 235-236.
- Prabha, Chandra G. "Some Aspects of Citation Behavior : a Pilot Study in Business Administration." *Journal of the American Society for Information Science* 34 (May 1983) : 202-206.
- Ravetz, J.R. *Scientific Knowledge and Its Social Problems*. Oxford : Clarendon Press, 1971.
- Soper, Mary Ellen. "Characteristics and Use of Personal Collections." *Library Quarterly* 46 (1976) : 397-415.
- Weinstock, Melvin. "Citation Index." *Encyclopedia of Library and Information Science* 5 (1971) : 16-40.